

НАУКОВИЙ СТУПІНЬ ЯК ЕЛЕМЕНТ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ДЕРЖАВНОГО СЛУЖБОВЦЯ

SCIENTIFIC DEGREE AS AN ELEMENT OF THE PROFESSIONAL COMPETENCE OF A CIVIL SERVANT

Корнута Л.М., к.ю.н., доцент,
доцент кафедри адміністративного і фінансового права
Національного університету «Одеська юридична академія»

Статтю присвячено дослідженню питань, пов'язаних із науковим ступенем як елементом професійної компетенції державного службовця. Проаналізовано наукові та теоретичні підходи до визначення поняття «професійна компетентність». Відмічено, що визначення змісту правової категорії «професійна компетентність» залежить від багатьох факторів (зокрема, від сфери та умов, в яких виникає потреба до реалізації, особливостей професійної діяльності). Водночас призначення професійної компетентності може бути розкрито через посаду, специфіку службових функцій та завдань.

Акцентовано увагу на структурних елементах професійної компетентності, до яких відносяться: 1) набір спеціальних знань, умінь та навичок; 2) сукупність професійних та особистісних якостей державного службовця; 3) апробація на практиці наявних знань та досвіду для ефективного та результативного виконання службових повноважень та подальшого професійного та особистісного розвитку.

Проаналізовано проблемні питання щодо виплат за науковий ступінь державним службовцям. Зроблено висновки, що науковий ступінь має безпосередній вплив на професійну компетентність державного службовця та може слугувати додатковим підтвердженням: а) здатності державного службовця застосовувати спеціальні знання, уміння та навички; б) підвищення рівня кваліфікації; в) відкриття нових можливостей для кар'єрного росту; г) здатності державного службовця до глибокого мислення, навичок та умінь у виявленні проблемних питань, вироблення законодавчих пропозицій та їх апробація.

Встановлення виплат за науковий ступінь є відповідним стимулом для державного службовця займатись науковою діяльністю, мотивацією для зростання по службовій кар'єрі, та загалом позитивно впливає на імідж державного органу. Відмічено, невідповідність нормативно-правових актів, якими регламентовано питання щодо виплат за науковий ступінь засадам рівності, єдиноначальності державної служби, юридичної невизначеності, а також про відсутність єдиного підходу з цим питанням. Вироблено пропозиції щодо удосконалення законодавства, з питань встановлення державним службовцям доплат за науковий ступінь.

Ключові слова: компетентність, державний службовець, мотивація, науковий ступінь, доктор філософії, кандидат наук, доктор наук, знання, навчання, заохочення, виплата.

The article is devoted to the study of issues related to a scientific degree as an element of the professional competence of a civil servant. Scientific and theoretical approaches to defining the concept of «professional competence» have been analyzed. It is noted that the definition of the content of the legal category «professional competence» depends on many factors (in particular, on the sphere and conditions in which the need for implementation arises, the peculiarities of professional activity). At the same time, the purpose of professional competence can be revealed through the position, the specifics of official functions and tasks.

Attention is focused on the structural elements of professional competence, which include: 1) a set of special knowledge, abilities and skills; 2) a set of professional and personal qualities of a civil servant; 3) approbation in practice of available knowledge and experience for efficient and effective performance of official powers and further professional and personal development.

Problematic issues regarding payments for a scientific degree to civil servants are analyzed. It was concluded that a scientific degree has a direct impact on the professional competence of a civil servant and can serve as an additional confirmation of: a) the civil servant's ability to apply special knowledge, skills and abilities; b) improvement of the qualification level; c) discovery of new opportunities for career growth; d) civil servant's ability to think deeply, skills and abilities in identifying problematic issues, developing legislative proposals and their approval.

Establishing payments for a scientific degree is an appropriate incentive for a civil servant to engage in scientific activity, motivation for career growth, and generally has a positive effect on the image of the state body. It was noted the inconsistency of the normative legal acts regulating the issue of payments for a scientific degree to the principles of equality, the unity of the civil service, legal uncertainty, as well as the lack of a unified approach to these issues. Proposals have been made to improve the legislation on the issue of establishing additional payments to civil servants for a scientific degree.

Key words: competence, civil servant, motivation, scientific degree, doctor of philosophy, candidate of science, doctor of science, knowledge, training, incentive, payment.

Постановка проблеми. З моменту набуття Україною незалежності, державна служба перебуває у процесі постійного реформування. Водночас окремі зміни, які впроваджуються на рівні спеціального законодавства по іншому регулюються окремі питання проходження служби, можуть встановлювати додаткові гарантії та права, або навпаки – обмеження. Зазначене вимагає проведення аналізу ефективності впровадження змін, а також на предмет дотримання засад рівності, єдиноначальності, юридичної визначеності та інших.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичним підґрунтям для подальших напрацювань слугують дослідження окремих аспектів компетентності державних службовців, якими займалися такі вчені, як: О. Андрійко, Л. Біла-Тіунова, А. Беніш, Ю. Битяк, О. Бутенко, М. Ващенко, В. Венедіктов, І. Голосніченко, С. Дубенко, М. Канавець, В. Колпаков, С. Кушнір, В. Купрій, С. Ківалов, В. Коваленко, Т. Коломоець, М. Коновалова, Б. Лаза-

рев, В. Малиновський, П. Матеї, Н. Нижник, Ю. Старілов, С. Стеценко, В. Тимошук, О. Фрицький, М. Шульга й інші.

У більшості випадків наявні дослідження стосувались аналізу правової категорії професійної компетентності державних службовців, характеристики її структурних елементів, виокремлення проблемних питань та вироблення пропозицій для їх вирішення. Проте, незважаючи на значну кількість наукових праць щодо компетентності державних службовців, обрана для дослідження тема залишається малодослідженою, що обумовлює її актуальність.

Мета статті. Метою статті є дослідження наукових та теоретичних підходів до визначення впливу наукового ступеню на професійну компетенцію державного службовця, проведення порівняльного аналізу окремих законів, якими регламентовано питання виплат за науковий ступінь, виявлення законодавчих прогалин та вироблення пропозицій по їх вирішенню.

Виклад основного матеріалу. Державним службовцям дозволено суміщати державну службу з іншими видами діяльності, до яких серед іншого віднесено викладацьку, наукову творчу діяльність [6].

На нормативному та теоретичному рівнях досі не вироблено єдиного підходу до визначення правової категорії «професійна компетентність». Так, в розумінні національного законодавства термін «професійна компетентність» розглядається як: - здатність особи в межах визначених за посадою повноважень застосовувати спеціальні знання, уміння та навички, виявляти відповідні моральні та ділові якості для належного виконання встановлених завдань і обов'язків, навчання, професійного та особистісного розвитку [5; 10]; - динамічна комбінація знань, умінь, навичок, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно здійснювати професійну діяльність та/або подальшу навчальну діяльність [9; 7; 8]. Таким чином вбачається, що визначення змісту правової категорії «професійна компетентність» залежить від багатьох факторів (зокрема, від сфери та умов, в яких виникає потреба до реалізації, особливостей професійної діяльності). Водночас призначення професійної компетентності може бути розкрито через посаду, специфіку службових функцій та завдань.

Що стосується теоретичного рівня, то на думку С.П. Кушнір професійна компетентність державного службовця являє собою його практичну здатність у межах наданих службових повноважень, застосовувати спеціальні знання, уміння та навички, виявляти необхідні особистісні якості (моральні та ділові) при належному виконанні встановлених завдань і обов'язків, при підвищенні кваліфікації, професійного та особистісного розвитку.

Структурно професійна компетентність складається з таких складових елементів, як: 1) набір спеціальних знань, умінь та навичок (до яких може бути віднесено: нормативно-правові акти в сфері державної служби, володіння достатнім рівнем державної мови, навички засад діловодства, здійснення комунікації та взаємодії, лідерство, управління фінансовими активами тощо); 2) сукупність професійних та особистісних якостей державного службовця; 3) апробація на практиці наявних знань та досвіду для ефективного та результативного виконання службових повноважень та подальшого професійного та особистісного розвитку.

Слід звернути увагу, що вимоги до професійної компетентності державних службовців не є динамічними, та можуть змінюватися, задля забезпечення стабільності, прозорості та ефективності підготовки державних службовців, проходження ними державної служби [1].

Одним із додаткових способів підтвердження державним службовцем отримання спеціальних знань, умінь та навичок може слугувати науковий ступінь.

Для цілей Закону України «Про судоустрій і статус судів» науковим ступенем є науковий ступінь у сфері права, здобутий у закладі вищої освіти (університеті, академії чи інституті, крім вищих військових навчальних закладів) чи науковій установі України або в аналогічному закладі вищої освіти чи науковій установі іноземної держави. Науковий ступінь, здобутий у закладі вищої освіти чи науковій установі іноземної держави, повинен бути визнаний в Україні в установленому законодавством порядку [14].

Порядок присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 [3].

Порядок присудження наукових ступенів, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 (втратив чинність), регулював питання присудження наукових ступенів доктора і кандидата наук [11].

Своєрідним стимулом займатись науковою діяльністю для державних службовців слугувало встановлення від-

повідних виплат за науковий ступінь та звання. Відповідна норма була закріплена на рівні Закону України «Про державну службу». Однак з 2015 року ця норма була відмінена шляхом внесення змін до ст. 50 Закону «Про державну службу», де така доплата була виключена із складових заробітної плати державного службовця [2].

В той час як спеціальним законодавством регламентовано право окремих категорій державних службовців отримувати виплату за науковий ступінь. Як приклад, відповідно до Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» заробітна плата працівників Національного бюро складається з: 1) посадового окладу; 2) доплати за вислугу років; 3) доплати за науковий ступінь; 4) доплати за роботу, яка передбачає доступ до державної таємниці; 5) доплати за спеціальне звання або ранг державного службовця. Працівникам Національного бюро виплачується щомісячна доплата за науковий ступінь доктора філософії (кандидата наук) або доктора наук з відповідної спеціальності у розмірі відповідно 15 і 20 відсотків посадового окладу [13].

Згідно Закону України «Про Бюро економічної безпеки України» заробітна плата (грошове забезпечення) працівників Бюро економічної безпеки України складається з: 1) посадового окладу; 2) надбавки за вислугу років; 3) доплати за роботу, що передбачає доступ до державної таємниці; 4) доплати за спеціальне звання або ранг державного службовця; 5) доплати за науковий ступінь; 6) премії (розмір якої у разі її встановлення не може перевищувати 30 відсотків посадового окладу) [4].

Згідно Постанови Кабінету Міністрів України «Про упорядкування структури та умов оплати праці працівників апарату органів виконавчої влади, органів прокуратури, судів та інших органів» від 9 березня 2006 р. № 268 передбачено виплата доплати за науковий ступінь кандидата або доктора наук з відповідної спеціальності - у розмірі відповідно 5 і 10 відсотків посадового окладу.

Однак, така доплата передбачена не усім категоріям працівників, а тільки тим, перелік яких наведено у пункті 1 вищезазначеної Постанови Кабінету Міністрів України (зокрема, керівні працівники, спеціалісти і службовці Адміністрації Президента України, Секретаріату Кабінету Міністрів України, Апарату Верховної Ради України, апарату Національного центру з питань євроатлантичної інтеграції України, Рахункової палати України, апарату Ради національної безпеки і оборони України, апарату Вищої ради юстиції, секретаріату Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, Державної судової адміністрації, Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, апарату Національної ради з питань телебачення і радіомовлення, центральних органів виконавчої влади, державних колегіальних органів, їх територіальних органів, місцевих державних адміністрацій та їх структурних підрозділів, Верховної Ради Автономної Республіки Крим, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, Рахункової палати Автономної Республіки Крим, виборчої комісії Автономної Республіки Крим, міністерств і республіканських комітетів Автономної Республіки Крим, органів прокуратури, судів та інших органів державної влади).

Водночас, на нормативному рівні визначено умову, за дотримання якої має бути здійснена доплата за науковий ступінь та надбавка за почесне звання, до якої віднесено збінання діяльності працівника за профілем з науковим ступенем або почесним званням [15]. Втім, будь яких критеріїв щодо визначення відповідності законодавцем не уточнено. Зазначена норма на практиці стає причиною відмови у виплаті за науковий ступінь, породжує юридичну невизначеність.

Також слід звернути увагу, що відповідні доплати за науковий ступінь можуть бути встановлені на рівні колективного договору. Так, згідно ст. 8 Закону України «Про

колективні договори і угоди» регламентовано, що колективний договір може передбачати додаткові порівняно з чинним законодавством і угодами гарантії, соціально-побутові пільги, зокрема щодо дитячого оздоровлення та придбання новорічних подарунків для дітей працівників тощо [12].

В той час, існують випадки коли незважаючи на установлення такої виплати на рівні колективного договору, вона не виплачується працівнику. Про це може свідчити Рішення Одеського окружного адміністративного суду, винесене у справі № 420/7616/20, згідно якого позивачу було відмовлено у задоволенні вимоги про визнання відмови у виплаті надбавки за науковий ступінь протиправною та зобов'язати здійснити таку виплату [16].

Висновки. Таким чином, можна прийти до висновків, що науковий ступінь має безпосередній вплив на професійну компетентність державного службовця та може слугувати додатковим підтвердженням: а) здатності державного службовця застосовувати спеціальні знання, уміння та навички; б) підвищення рівня кваліфікації; в) відкриття нових можливостей для кар'єрного росту; г) здатності державного службовця до глибокого мислення, навиків та умінь у виявленні проблемних питань, вироблення законодавчих пропозицій та їх апробація.

Встановлення виплат за науковий ступінь є відповідним стимулом для державного службовця займатись

наукового діяльністю, мотивацією для зростання по службовій кар'єрі, та загалом позитивно впливає на імідж державного органу.

Аналіз нормативно-правових актів, якими регламентовано питання щодо виплат за науковий ступінь дають підстави говорити про їх невідповідність засадам рівності, єдиноначальності державної служби, юридичної невизначеності, а також про відсутність єдиного підходу.

Наразі складається ситуація за якої, державні службовці, які проходять службу в окремих державних органах (зокрема, Національне антикорупційне бюро України, Бюро економічної безпеки України) мають право на виплату доплати за науковий ступінь, а деякі – позбавлені такої гарантії (зокрема, митні органи).

З огляду на це, вважаємо за необхідне внесення змін до Закону України «Про державну службу» передбачивши обов'язковим елементом заробітної плати заробітної плати державного службовця доплату за науковий ступінь у вигляді щомісячної доплати за науковий ступінь доктора філософії (кандидата наук) або доктора наук з відповідної спеціальності у розмірі відповідно 15 і 20 відсотків посадового окладу. Привести усі інші акти законодавства у відповідність до запропонованих змін. До внесення змін, пропонується встановлювати державним службовцям доплати за науковий ступінь на рівні колективних договорів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кушнір С.П. Професійна компетентність державних службовців: сутнісно-понятійна характеристика. *Держава та регіони*. 2020. № 4 (70). URL: http://www.law.stateandregions.zp.ua/archive/4_2020/26.pdf
2. Онищенко В. Доплати бюджетникам – 2024. URL: <https://oblibudget.com.ua/>.
3. Порядок присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/44-2022-п/ed20240101#Text>.
4. Про Бюро економічної безпеки України: Закон України від 28.01.2021 № 1150-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1150-IX#Text>.
5. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 № 889-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>.
6. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18/ed20231230#Text>.
7. Про затвердження Положення про підвищення кваліфікації працівників державної установи «Центр пробації»: Наказ Міністерства юстиції України від 07.10.2021 № 3568/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1315-21/ed20230623#Text>.
8. Про затвердження Положення про професійне навчання працівників Державної кримінально-виконавчої служби України: Наказ Міністерства юстиції України від 01.06.2023 № 2076/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0922-23/ed20230601#n26>.
9. Про затвердження Положення про проходження первинної професійної підготовки та підвищення кваліфікації особами рядового і начальницького складу Державної кримінально-виконавчої служби України: Наказ Міністерства юстиції України від 26.12.2018 № 4091/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1496-18/ed20181226#n26>.
10. Про затвердження Положення про систему професійного навчання державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад: Постанова Кабінету Міністрів України від 06.02.2019 № 106. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/106-2019-п/ed20230103#Text>.
11. Про затвердження Порядку присудження наукових ступенів: Постанова Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 (втрача чинності). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/567-2013-%D0%BF#Text>.
12. Про колективні договори і угоди: Закон України від 01.07.1993 № 3356-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3356-12#Text>.
13. Про Національне антикорупційне бюро України: Закон України від 14.10.2014 р. № 1698-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18/ed20230331#Text>.
14. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 № 1402-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19/ed20240326#Text>.
15. Про упорядкування структури та умов оплати праці працівників апарату органів виконавчої влади, органів прокуратури, судів та інших органів: Постанова Кабінету Міністрів України від 09.03.2006 р. № 268. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/268-2006-п#Text1>.
16. Рішення Одеського окружного адміністративного суду від 15.12.2020 р. у справі № 420/7616/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93560498>.